Context informatiebeveiligingsplan GBA

Inleiding

Informatiebeveiliging is voor de gemeente Laren van groot belang. De processen bij de gemeente worden in hoge mate ondersteund door informatiesystemen. De gegevens die binnen de gemeente en in informatiesystemen worden verwerkt zijn divers van aard en van gevoeligheid. De gegevens die worden geraadpleegd in en worden verwerkt ten behoeve van de GBA kenmerken zich door een hoge mate van gevoeligheid. Mede hierdoor is het noodzakelijk dat die verwerkingen tegen onjuistheid, onvolledigheid, kennisname door onbevoegden en/of uitval van het informatiesysteem worden beveiligd.

Onjuiste en/of onvolledige informatie, misbruik van informatie of een informatielek kan in het geval van de GBA grote negatieve consequenties hebben. Het kan leiden tot imagoverlies van de gemeente, tot een breuk in het vertrouwen dat burgers mogen stellen in een lagere overheid aan wie zij gegevens ter beschikking (moeten) stellen. Ook kan het een probleem opleveren indien de burgers foutieve informatie ontvangen, hetgeen zelfs kan leiden tot claims.

Voorts is de continuïteit van de gegevensverwerking van de GBA van belang. Op het moment dat de GBA-applicatie om wat voor reden dan ook niet beschikbaar is, mist de gemeente een belangrijke bron met basisgegevens, die noodzakelijk is voor de uitvoering van de dagelijkse processen binnen de gemeente. Een mogelijk gevolg is dat processen stagneren.

Bovenstaande overwegingen alsmede wettelijke bepalingen (waaronder Wet op de Gemeentelijke Basis Administratie, de Wet Bescherming Persoonsgegevens, de Paspoort Uitvoeringsregeling Nederland 2001) en uitvoeringsvoorschriften hebben ertoe geleid dat de gemeente Laren ter zake een beleid en procedures heeft opgesteld alsmede maatregelen treft met betrekking tot de beveiliging van informatie.

Opbouw informatiebeveiligingsplan GBA

Het informatiebeveiligingsplan GBA kent de volgende opbouw:

- Aanleiding en vaststelling informatiebeveiligingsplan GBA
- Context
  - Toelichting gehanteerde methodiek
  - Totstandkoming en onderhoud beveiligingsplan
  - Voorlichting en verspreiding
- Informatiebeveiligingsplan GBA
  - Relevante processen en informatiesystemen

- Gestelde betrouwbaarheidseisen
- Componenten van het informatiesysteem
- Bedreigingen en gerelateerde betrouwbaarheidscriteria
- Gewenste maatregelen
  - Reeds getroffen
  - Nog te treffen
  - Implementatieplan en prioriteitenstelling.

Toelichting gehanteerde methodiek

Voor het opstellen van het informatiebeveiligingsplan GBA is gebruik gemaakt van de Afhankelijkheids- en Kwetsbaarheidsanalyse (A&K-analyse). Het ACIB (Advies en Coördinatiepunt Informatiebeveiliging van het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties) heeft een methode ontwikkeld om A&K-analyses uit te voeren. De hoofdlijn van de A&K-analyse wordt onderstaand schematisch afgebeeld:

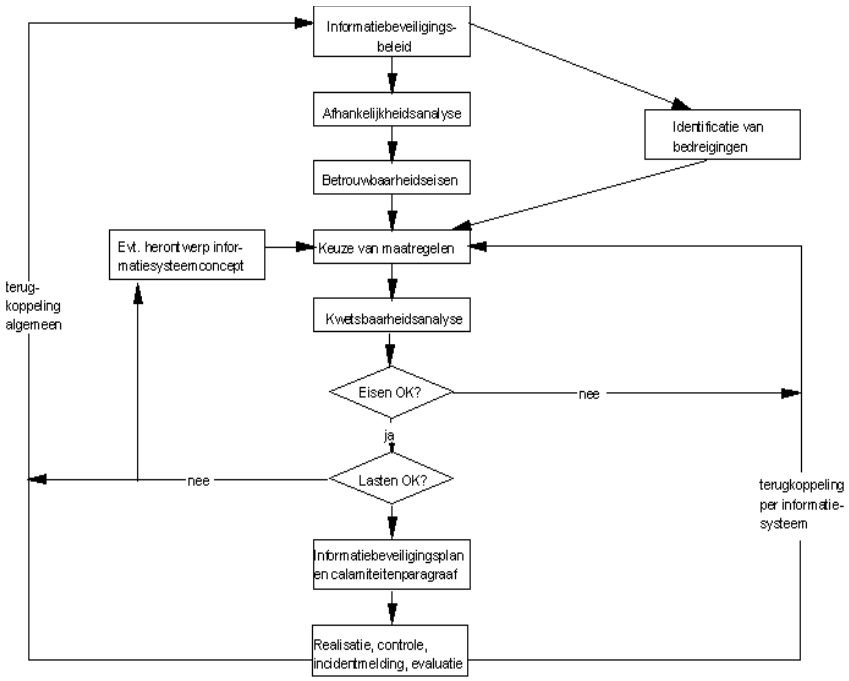

Het informatiebeveiligingsbeleid voor de gemeente Laren is vastgesteld en geeft opdracht tot het opstellen van informatiebeveiligingsplannen, zo ook voor de GBA. Door de uitvoering van een afhankelijkheidsanalyse kan worden bepaald welke betrouwbaarheidseisen dienen te worden gesteld voor de informatiesystemen en verantwoordelijkheidsgebieden. Daarnaast wordt vastgesteld welke bedreigingen het

bereiken van de primaire doelstellingen van de processen in de weg staan. Aan de hand van de betrouwbaarheidseisen en de relevante bedreigingen wordt vervolgens de ideaalsituatie bepaald (waarin alle geïdentificeerde maatregelen zijn opgenomen). Vervolgens wordt met de mix van maatregelen beoordeeld of aan de eisen is voldaan. Ook het kostenaspect wordt hierbij in overweging genomen, daar de baten op moeten wegen tegen de lasten. Op basis van deze vergelijking kan het nodig blijken andere maatregelen te treffen waarmee het proces zich herhaalt. Tenslotte worden de maatregelen definitief gekozen, waarbij een deel reeds zal zijn getroffen en een ander deel nog dient te worden geïmplementeerd. Het overzicht met getroffen en nog te treffen maatregelen krijgt vervolgens de weerslag in een informatiebeveiligingsplan. Daarbij worden verantwoordelijkheden en prioriteiten duidelijk aangemerkt. Tenslotte dienen de nog niet getroffen maatregelen te worden geïmplementeerd en gecontroleerd.

Belangrijk om daarbij te realiseren is dat het informatiebeveiligingsplan GBA geen statisch document is. Voortdurend wijzigende omstandigheden, door bijvoorbeeld ontwikkelingen in dienstverlening, in techniek of in bedreigingen nopen ertoe de actualiteit van het beveiligingsplan GBA te handhaven. Hiertoe dient periodieke bewaking en evaluatie plaats te vinden (zie ook volgende paragraaf).

Totstandkoming, periodieke evaluatie en onderhoud

Het informatiebeveiligingsplan GBA van de gemeente Laren is zoals gezegd geen statisch document. De werking van het beveiligingsbeleid en de maatregelen en procedures dienen periodiek te worden bewaakt en geëvalueerd. Ervaringen met de uitvoering van beveiligingsmaatregelen, gewijzigde omstandigheden of incidenten kunnen aanleiding vormen het informatiebeveiligingsplan bij te stellen. De actualiteit van het informatiebeveiligingsplan GBA valt onder de directe verantwoordelijkheid van de Afdelingsmanager Publiek, Vergunningverlening en Handhaving. Deze zal daartoe minimaal één keer per jaar (en voorts op elk moment dat daar aanleiding toe is) het informatiebeveiligingsplan GBA integraal met alle direct betrokkenen evalueren en alle noodzakelijke corrigerende en aanvullende acties treffen. De afdelingsmanager Publiek, Vergunningverlening en Handhaving legt hierover schriftelijk verantwoording af aan het College B&W.

Bij de periodieke evaluatie wordt het beveiligingsplan GBA stapsgewijs doorlopen waarmee de actualiteit van de in het plan opgenomen A&K-analyse kan worden vastgesteld. Eventueel gewijzigde omstandigheden leiden tot een minder of meer ingrijpende aanpassing in de A&K-analyse. Door het (gedeeltelijk) opnieuw uitvoeren van de A&K-analyse (conform de bovenstaande figuur) kunnen oude maatregelen overbodig worden of nieuwe gewenst zijn, hetgeen zich dan dient te vertalen in een aangepast informatiebeveiligingsplan GBA en communicatie naar alle

betrokkenen met en verantwoordelijken voor de uitvoering. De periodieke evaluatie vindt plaats in een vergadervorm op initiatief van de Informatiebeheerder.
Bij de periodieke evaluatie zijn de navolgende personen betrokken:

1. Applicatiebeheerder GBA
2. Informatiebeheerder en Privacybeheerder
3. Systeembeheerder
4. Beveiligingsbeheerder
5. Medewerker beheer gebouwen
6. Eventueel een externe deskundige

Verspreiding en voorlichting

Het informatiebeveiligingsplan GBA zal worden ondergebracht bij de beveiligingsbeheerder. Het informatiebeveiligingsplan valt onder permanente verantwoordelijkheid van de Afdelingsmanager Publiek, Vergunningverlening en Handhaving. Zorg dient te worden gedragen voor het onderhoud van het informatiebeveiligingsplan (zie vorige paragraaf). Daarnaast zal de meest recente versie van het Informatiebeveiligingsplan GBA na iedere wijziging aan de beveiligingsbeheerder worden verstrekt, zodat deze periodiek onafhankelijk de actualiteit van het informatiebeveiligingsplan kan toetsen.

Essentieel voor een adequaat functionerende informatiebeveiliging is het beveiligingsbewustzijn van medewerkers. Medewerkers zijn een, zo niet de, cruciale factor bij de realisatie en handhaving van het gewenste niveau van de informatiebeveiliging. Het is dan ook essentieel dat medewerkers zich bewust zijn van de risico's die het bezit en gebruik van bepaalde informatie met zich meebrengt en dat ze begrijpen dat het nodig is de in dit plan voorgestelde maatregelen en procedures te moeten volgen in het kader van de adequate beveiliging van de informatie waarmee ze dagelijks in aanraking komen.

Maar ook hier geldt, evenals voor het onderhoud van het Informatiebeveiligingsplan dat het beveiligingsbewustzijn van medewerkers "onderhouden" - dat wil zeggen blijvend – dient te worden bevorderd. Er wordt in voorzien dat tenminste jaarlijks op enig moment speciale aandacht wordt besteed aan informatiebeveiliging in het algemeen en specifiek voor de GBA of zoveel eerder of vaker als daar op grond van feiten aanleiding toe is.

Communicatie inzake informatiebeveiligingsbeleid, informatiebeveiligingsplan GBA en de daarin opgenomen maatregelen richting de medewerkers vindt plaats middels een gezamenlijke jaarlijkse sessie ‘beveiligingsbewustzijn’ waarbij aanwezigheid verplicht is. In deze sessie zal een toelichting worden gegeven op informatiebeveiliging in het algemeen, het informatiebeveiligingsplan GBA en de in dat kader getroffen en te treffen maatregelen en de consequenties die dat heeft voor de betrokken medewerkers. Deze sessie zal worden verzorgd door De afdelingsmanager Publiek, Vergunningverlening en Handhaving tezamen met de beveiligingsbeheerder en medewerkers van de team I&A, eventueel aangevuld met externe deskundigen. De coördinatie en verantwoordelijkheid hiervoor zijn in handen van de Afdelingsmanager Publiek, Vergunningverlening en Handhaving.

Informatiebeveiligingsplan GBA

In de volgende paragrafen worden stapsgewijs de belangrijkste resultaten van de A&K-analyse weergegeven. De belangrijkste stappen uit het eerder gepresenteerde schema worden nader uitgewerkt. Hiermee resulteert het feitelijke beveiligingsplan GBA waarin door een logisch redeneerproces niet alleen de getroffen maar ook de nog te treffen maatregelen worden geïnventariseerd. Aan de nog te treffen beveiligingsmaatregelen wordt een verantwoordelijke, een prioriteit en een expliciet en taakstellend implementatietijdpad gekoppeld, opdat maatregelen ook daadwerkelijk worden geïmplementeerd.

Beschrijving processen, informatiesystemen, verantwoordelijkheidsgebieden en relaties

Voor het informatiebeveiligingsplan GBA zijn de GBA-processen voor de gemeente Laren geïnventariseerd en is een clustering aangebracht in vergelijkbare processen vanuit het oogpunt van informatiebeveiliging. Daarbij zijn de volgende clusters geïdentificeerd:

- Processen met betrekking tot de burgerlijke stand;
- Processen met betrekking tot verstrekking officiële documenten;
- Frontoffice processen GBA;
- Backoffice processen GBA;
- Binnengemeentelijke on-line GBA gegevensverstrekking.

Deze worden hieronder kort toegelicht.

Processen met betrekking tot de burgerlijke stand
Het betreft hier processen waarbij de GBA-applicatie feitelijk onontbeerlijk is, enerzijds om gegevens te controleren en anderzijds om aktes op te kunnen stellen. Het betreft veelal directe klantcontacten waarbij GBA gegevens dienen te worden gecontroleerd en direct aktes worden opgemaakt. Het niet beschikbaar zijn van de GBA-applicatie bemoeilijkt een betrouwbare uitvoering van deze processen aanzienlijk. Voorbeelden zijn geboorte, erkenningen, huwelijk en geregistreerd partnerschap en ontbinden daarvan, adoptie en overlijden.

Processen met betrekking tot de verstrekking van officiële documenten
Het betreft hier processen waar burgers aan de balie komen om documenten aan te vragen. Hierbij kan worden gedacht aan rijbewijzen, reisdocumenten, gegevensverstrekkingen GBA en verklaringen omtrent gedrag. Het niet beschikbaar zijn van de GBA-applicatie maakt een directe uitvoering van deze processen onmogelijk. Het is echter wel zo dat klanten veelal kunnen worden gevraagd op een later tijdstip terug te komen om de officiële documenten af te komen halen zonder dat dit direct tot problemen hoeft te leiden. Vanuit imago-overwegingen (de betrouwbare overheid) is dat echter zeer onwenselijk.

Processen met betrekking tot de frontoffice verwerking GBA
Het betreft hier processen waarbij burgers aan de balie komen en waarbij direct een controle op de identiteit van de betrokkene wordt uitgevoerd. Daarnaast worden brondocumenten ingenomen van burgers en wordt beoordeeld in hoeverre deze volledig zijn in de informatie die ze verstrekken. De GBA-applicatie wordt hierbij met name benut voor het inzien en controleren van de gegevens van de betrokkene, mutaties vinden in zeer beperkte mate plaats. Voorbeelden zijn verzoeken om geheimhouding en naamsaanduiding en aangiften van verhuizing.

Processen met betrekking tot de backoffice verwerking GBA
Het betreft hier processen waarbij mutaties in de GBA in de backoffice worden verwerkt. Denk hierbij bijvoorbeeld aan adreswijzigingen. Het niet beschikbaar zijn van de GBA-applicatie maakt uitvoering van deze processen onmogelijk, maar gezien het feit dat er geen direct klantcontact is en de mogelijkheid bestaat de verwerking enige tijd op te schorten is het tijdelijk (maximaal 48 uur) niet beschikbaar zijn van de GBA-applicatie voor de uitvoering van deze processen acceptabel. Als onderdeel van de back-office processen bij de gemeente Laren is ook het samenstellen van gegevens voor verkiezingen (stemgerechtigden en oproepen) van groot belang, alsmede het berichtenverkeer.

Processen met betrekking tot interne on-line verstrekkingen GBA
Het betreft hier processen waarbij andere afdelingen / teams dan het team Burgerzaken gebruik maken van de GBA-applicatie om gegevens on-line te kunnen inzien. Voor de meest betrouwbare taakuitoefening is dat noodzakelijk. Het niet beschikbaar zijn van de GBA-applicatie leidt ertoe dat deze afdelingen hun taken (deels) niet kunnen uitvoeren of op moeten schorten. De GBA-applicatie vormt een belangrijke ondersteunende rol bij de processen van andere afdelingen.

Alle hierboven genoemde processen hebben vanzelfsprekend een sterke relatie met de ter zake doende wetgeving en worden uitgevoerd door het team Burgerzaken onder directe verantwoordelijkheid van Afdelingshoofd Publiek, Vergunningverlening en Handhaving.

Binnen het team Burgerzaken bestaat een drietal functies, te weten Teamleider Publiekszaken, Vakspecialist A en Medewerker Publieke Dienstverlening.

De standaard kantoorautomatisering van de gemeente Laren draagt zorg voor de reguliere ondersteuning op gebied van tekstverwerking, rekenkundige verwerkingen, interne en externe communicatie. Het gaat hierbij om de volgende applicaties:
- MS-office (Word, Excel, Access, Powerpoint, Outlook);
- Internet-browser;
- Tijdregistratie.

Deze kantoorautomatisering is aanwezig op alle standaardwerkplekken bij het team Burgerzaken. Functionele ondersteuning op het gebied van de kantoorautomatisering op de werkplekken vindt plaats door de helpdesk.

De belangrijkste applicaties voor het team Burgerzaken ter ondersteuning van de GBA-activiteiten zijn meegenomen in de A&K-analyse en worden hieronder weergegeven:

Afdeling	Deel processen GBA	Informatiesysteem	Verantwoordelijk-heidsgebied
Handhaving, Vergunningverlening en Publiek, team burgerzaken	Burgerlijke stand processen Frontoffice processen	Cipers (modules burgerlijke stand, reisdocumenten, rijbewijzen, BRS, Covog (VoG), datacommunicatie) (kassiersfunctie door middel van losstaande kassa)	team I&A (gemeenschappelijke IT infrastructuur)
	Verstrekking officiële documenten		
	Backoffice processen		
	Biunengemeentelijke online verstrekkingen GBA		
		Fysieke toegang	Afdeling Staf en Ondersteuning

Hierbij wordt onder een verantwoordelijkheidsgebied verstaan een geheel aan voorzieningen dat ter beschikking staat aan één of meerdere informatiesystemen en waarvoor de verantwoordelijkheid eenduidig is toe te kennen aan één organisatorische eenheid.

In het kader van de afhankelijkheidsanalyse dient te worden bepaald wat het belang is van de hierboven beschreven processclusters en informatiesystemen. Het belang van de processen en ondersteunende informatiesystemen is als volgt te typeren, waarbij voor een uitleg van de typeringen wordt verwezen naar de bijlage:

Processcluster GBA	**Typering processcluster**	**Typering informatiesysteem**
Burgerlijke stand processen	***Kritisch Strategisch***	***Vitaal***
Verstrekkingen officiële documenten	***Kritisch Strategisch***	***Vitaal***
Frontoffice processen GBA	***Kritisch Strategisch***	***Vitaal***
Backoffice processen GBA	***Kritisch Strategisch***	***Vitaal***
Binnengemeentelijke GBA verstrekkingen	***Strategisch***	***Vitaal***

Beschrijving componentgroepen en componenten

Een informatiesysteem is op te delen in een aantal componentgroepen. Deze componentgroepen zullen later in de kwetsbaarheidsanalyse worden geconfronteerd met mogelijke dreigingen. Nadat is

vastgesteld welke dreigingen relevant zijn, kunnen mogelijke maatregelen worden geformuleerd. Deze maatregelen sluiten ook weer aan op de componentgroepen. Onderstaande tabel geeft een globaal overzicht van de componenten voor het informatiesysteem voor de GBA.

Gemeente Laren: Informatiebeveiligingsplan GBA		
	Benoemde componenten	**Beschrijving**
1.	**Mensen/Organisatie**	
	- Beveiligingsfunctionaris	Dhr. G. van Laar
	- Netwerkbeheerder,- Systeembeheerder	Dhr. R. van Midde
	- Helpdeskmedewerker	Mw. V. van der Zwaan
	- Applicatiebeheerder GBA	Mw. M. Rigter-Roodhart
	- Hoofd team Burgerzaken	Mw. I. Walet
	- Afdelingshoofd Publiek, Vergunningverlening en Handhaving	Ir. P. van Dijk
2.	**Apparatuur**	
	- PC's	Wyse TC 010 (11x) IBM Thinkpad mod 8183 (1x)
	- Servers	VMWARE ESX 3x
	- Printers	HP4250 HP 4551 (3x)
	- Data- en telecommunicatiecomponenten: routers, hubs, gateways etc*)*	HP Pro Curve Cisco Mitel
3.	**Programmatuur**	
	- Besturingssysteem	Windows 2003
	- Applicaties	Cipers, kantoorautomatisering
	- Beheertools (bijvoorbeeld HP Openview, NT 4.0, Oracle Enterprise Manager, CA-AMO, Wininstall, Support Magic)	MS SCCM PRTG OP manager Cisco View Procurvemanager RDP
4.	**Gegevens (dragers)**	
	- Database	DB2
	- Dossiers	Bewaard op harde schijf en fysieke dossiers is kluis op afdeling burgerzaken
	- Tapes / diskettes / CD's	Tapes voor back up CD Rom voor incidentele uitwisseling
5.	**Omgeving**	
	- Gebouw (wellicht meerdere)	Gegevensverwerking ten behoeve van de GBA vindt plaats in het BEL kantoor, Zuidersingel 5 te Eemnes
	- Werkplek	Frontoffice, Backoffice
	- Computerruimte	Afgesloten, beveiligde ruimte voorzien van relevante maatregelen

	- Opslagruimte back-ups	De back up tapes worden bewaard in een inbraakwerende kluis op de gemeentewerf.
6.	**Diensten**	
	- Onderhoudscontract (Hard- en Software)	AS400 wordt uitbesteed aan Uphantis
	- Klimaatbeheersing	Airco / klimaatbeheersing aanwezig in computerruimte
	- Schoonmaak	Schoonmakers kunnen alleen op Burgerzaken komen indien er een medewerker aanwezig is. Het toegangspasje van de schoonmakers, geeft geen toegang tot burgerzaken
	- Bewaking	Anders dan de bewaking voor het gebouw zijn er geen extra maatregelen genomen
	- Papiervernietiging	Papiervernietiging vindt plaats door een gespecialiseerd bedrijf, op de afdeling staat een speciale papiercontainer, deze container is voorzien van een brievenbus met goot en is niet te openen.
	- Vervoer back up	De back up tapes worden vervoerd tussen serverruimte en gemeentewerf

Betrouwbaarheidseisen

De afdelingsmanager Publiek, Vergunningverlening en Handhaving heeft bepaald welke eisen dienen te worden gesteld aan de beschikbaarheid, exclusiviteit en integriteit voor de informatiesystemen en verantwoordelijkheidsgebieden welke onderdeel uitmaken van de GBA-processen. Onderstaande tabel geeft deze eisen weer. Voor een verklaring van de gehanteerde begrippen wordt verwezen naar de bijlage.

Procescluster GBA	Beschikbaarheid	Exclusiviteit	Integriteit
Burgerlijke stand processen	***Essentieel***	***Essentieel***	***Essentieel***
Verstrekkingen officiële documenten	***Essentieel***	***Essentieel***	***Essentieel***
Frontoffice processen GBA	***Essentieel***	***Essentieel***	***Essentieel***
Backoffice processen GBA	***Belangrijk***	***Essentieel***	***Essentieel***
Binnengemeentelijke GBA verstrekkingen	***Belangrijk***	***Essentieel***	***Essentieel***

Bedreigingen

Per componentgroep zijn de bedreigingen geïnventariseerd, waarbij eveneens wordt aangegeven of het een bedreiging vormt voor de beschikbaarheid, exclusiviteit of integriteit. Daarnaast wordt de ernst/schade van de gevolgen aangegeven (hoog, midden, laag). De laatste kolom geeft aan of de dreiging zonder verdere maatregelen wordt geaccepteerd, dus feitelijk acceptabel is. Is dat het geval, dan is er sprake van een niet-relevante dreiging en deze zal in het vervolg dan ook niet verder worden meegenomen.

Bedreigingen (Per componentgroep)		**BEI-eisen**			**Ernst/ Schade**			**Nr.**	**Accep-tabel**
Mensen	Incident	B	E	I	H	M	L	Nr.	Ja/ Nee
Wegvallen	Voorzienbaar (ontslag, vakantie)	X					X	1	Nee
	Onvoorzienbaar (ziekte, ongeval, staking)	X				X		2	Nee
Onopzettelijk foutieve handelingen	Onkunde, slordigheid, stress	X	X	X	X			3	Nee
	Foutieve procedures			X	X			4	Nee
	Complexe foutgevoelige bediening	X					X	5	Nee
	Onzorgvuldige omgang met passwords		X	X	X			6	Nee
Opzettelijke foutieve handelingen	Niet in acht nemen van voorschriften/procedures		X	X	X			7	Nee
	Fraude/diefstal		X	X	X			8	Nee
	Ongeautoriseerde toegang		X	X	X			9	Nee
Apparatuur	Incident	B	E	I	H	M	L	-	Ja/ Nee
Spontaan technisch falen	Veroudering/slijtage	X		X	X			10	Nee
	Storing	X		X	X			11	Nee
	Ontwerp-, fabricage-, installatie-, onderhoudsfouten	X			X			12	Nee
Technisch falen door externe invloeden	Spanningsschommelingen	X		X	X			13	Nee
	Te hoge/lage temperatuur/vochtigheid	X		X	X			14	Nee
	Vuil/stof	X		X	X			15	Nee
	Elektromagnetische straling	X		X	X			16	Nee
	Elektrostatische lading	X		X	X			17	Nee
	Diefstal	X			X			18	Nee
Menselijk handelen	Bedieningsfouten	X		X	X			19	Nee
	Opzettelijke functionele aanpassing/sabotage	X	X	X	X			20	Nee
	Beschadiging/vernieling	X		X	X			21	Nee
	Diefstal	X	X		X			22	Nee

	Ontbrekende toebehoren	X				X		23	Nee
Programmatuur	Incident	B	E	I	H	M	L	-	Ja/ Nee
Nalatig menselijk handelen	Ontwerp-, programmeer-, implementatie-, onderhoudsfouten	X		X	X			24	Nee
	Introductie van virus e.d. door gebruik van ongescreende programma's	X		X	X			25	Nee
	Gebruik van de verkeerde versie van programmatuur			X	X			26	Nee
	Slechte documentatie	X		X	X			27	Nee
Opzettelijk menselijk handelen	Manipulatie voor of na ingebruikname	X	X	X	X			28	Nee
	(ongeautoriseerde) functieverandering en/of toevoeging			X		X		29	Nee
	Introductie van virussen, Trojaanse paarden e.d.	X		X	X			30	Nee
	Illegaal kopiëren van programmatuur			X		X		31	Nee
	Diefstal of privé-gebruik van programmatuur	X				X		32	Nee
Technische fouten/mankementen	Fouten in programmatuur	X		X	X			33	Nee
	Malicious code / Trojaanse paarden in programmatuur	X		X	X			34	Nee
Gegevens (verzamelingen)	Incident	B	E	I	H	M	L	-	Ja/ Nee
Via gegevensdragers	Diefstal/zoekraken	X	X		X			35	Nee
	Beschadiging door vuur, water, vochtigheid, ontmagnetisering, verkeerde behandeling	X		X	X			36	Nee
	Incompatible formats			X	X			37	Nee
	Foutieve ver- of ontsleuteling			X	X			38	Nee
	Foutieve of vervalste identificatie		X		X			39	Nee
Via apparatuur	Fysieke schrijf- of leesfouten			X	X			40	Nee
	Fouten in interne geheugens			X	X			41	Nee
Via programmatuur	Foutieve of gemanipuleerde programmatuur	X	X	X	X			42	Nee
	Doorwerking van virussen	X	X	X	X			43	Nee
	Afbreken van verwerking	X		X	X			44	Nee
Via personen	Foutieve gegevensinvoer, -verandering of –verwijdering (wel/niet opzettelijk, wel/niet bevoegde medewerkers)			X	X			45	Nee
	Illegaal kopiëren van gegevens		X		X			46	Nee
	Meelezen zichtbare invoer en uitvoer (printer, beeldscherm)		X		X			47	Nee
	Uitlezen elektromagnetische straling		X		X			48	Nee
	Onzorgvuldige vernietiging		X		X			49	Nee

	Foutieve bediening	X		X	X			50	Nee
Organisatie	Incident	B	E	I	H	M	L	-	Ja/ Nee
Gebruikersorganisatie	Mismanagement	X		X	X			51	Nee
	Gebrekkige toedeling taken, bevoegdheden, verantwoordelijkheden	X		X	X			52	Nee
	Geen gedragscodes		X	X		X		53	Nee
	Geen handboeken / systeemdocumentatie / werkprocedures/ gebruiksinstructies	X		X	X			54	Nee
	Geen interne controle			X		X		55	Nee
	Geen toetsing op naleving richtlijnen		X	X		X		56	Nee
	Geen contractbeheer, SLA's	X		X	X			57	Nee
	Gebrekkige doel/middelen beheersing	X				X		58	Nee
Beheersorganisatie	Gebrekkig beleid betreffende systeembeheer	X	X	X		X		59	Nee
	Gebrekkige capaciteitsverwerving en/of -benutting	X			X			60	Nee
	Geen kwaliteitsborging			X		X		61	Nee
	Geen (periodieke) inspecties	X	X	X			X	62	Nee
Systeemontwikkelingsorganisatie	Geen projectmanagement	X		X		X		63	Nee
	Geen ontwikkelrichtlijnen en/of – procedures	X		X		X		64	Nee
	Geen methoden/technieken	X		X		X		65	Nee
Omgeving	Incident	B	E	I	H	M	L	-	Ja/ Nee
Buitengebeuren	Natuurgeweld (overstroming, blikseminslag, storm, aardbeving etc)	X			X			66	Nee
	Overig geweld (oorlog, terrorisme, brandstichting, inbraak, neerstortend vliegtuig)	X	X		X			67	Nee
	Blokkade/staking	X				X		68	Nee
Nutsvoorzieningen	Uitval van elektriciteit, water, telefoon	X			X			69	Nee
	Wateroverlast door lekkage, bluswater	X			X			70	Nee
	Uitval van licht-, klimaat-, sprinklerinstallatie	X			X			71	Nee
Huisvesting	Brand, trilling, ontploffingen	X			X			72	Nee
	Gebreken in ruimtes, inbraakgevoeligheid	X	X		X			73	Nee
Diensten	Incident	B	E	I	H	M	L	-	Ja/ Nee
Diensten definitief niet meer te leveren	Faillissement, fusie, leegloop	X			X			74	Nee
	Staakt dienstverlening	X			X			75	Nee
	Beroept zich langdurig op overmacht in verband met een calamiteit of staking subcontractor	X			X			76	Nee
	Wordt overgenomen	X			X			77	Nee

	Stoot taken af	X			X			78	Nee
	Verlening serviceovereenkomst wordt geweigerd	X			X			79	Nee
Diensten tijdelijk niet te leveren	Komt verplichtingen niet na	X			X			80	Nee
	Moet uitwijken	X			X			81	Nee
	Beroept zich tijdelijk op overmacht	X			X			82	Nee
	Legt prioriteiten bij andere klanten	X			X			83	Nee
	Voert geen goed capaciteitsbeheer, overbelasting	X			X			84	Nee
Diensten worden niet conform afspraak geleverd	Geen goed opgeleid personeel (kwaliteit)	X		X	X			85	Nee
	Geen loyaliteit bij personeel, personeelsverloop, verlies kennis/ervaring	X			X			86	Nee
	Onvoldoende capaciteit	X			X			87	Nee
	Valse verklaringen TPM, ISO-9000, antecedentenonderzoek	X		X		X		88	Nee
	Onvoldoende of geen kwaliteitsborging			X		X		89	Nee
	Komt afspraken vertrouwelijkheid niet na		X		X			90	Nee
	Komt afspraken integriteit niet na			X	X			91	Nee
	Voert wanbeheer, slordigheden in beheersactiviteiten, releasemanagement, configuratiemanagement, changemanagement, problem-/incidentmanagement, en onderhoudsmanagement	X	X	X	X			92	Nee
	Maakt misbruik van toevertrouwde gegevens		X		X			93	Nee
	Maakt misbruik van toevertrouwde applicaties		X		X			94	Nee
	Maakt misbruik van toevertrouwde documentatie		X		X			95	Nee
	Houdt zich niet aan functiescheiding		X	X		X		96	Nee

Maatregelen

Onderstaande tabel geeft een overzicht van de hoofdmaatregelen die kunnen worden getroffen om de dreigingen die zijn geïnventariseerd het hoofd te kunnen bieden. De relatie met de tabel met dreigingen is af te leiden uit de derde kolom. Voorts wordt hier aangegeven of een gewenste maatregel reeds getroffen is, en zo ja, of deze actueel is. Indien een maatregel nog niet bestaat, kan worden aangegeven dat deze in de toekomst wordt getroffen. Overal waar in deze tabel BZ staat wordt het team Burgerzaken, overal waar IT staat wordt het team I&A bedoeld.

CODE	HOOFDMAATREGELEN	Relatie met nr.	Aanwezig	Actueel	Te treffen?	Motivatie en vastlegging
M	**Componentgroep Mens**					
M100	Arbeidscontract/aanstellingsbrief (met (verwijzing naar) rechten, plichten, sancties)	2,6,7,8,46, 68	BZ:Ja IT:		Nee	BZ: Alle medewerkers hebben een aanstellingsbrief. VOG wordt standaard gevraagd. Controle op referenties vindt niet plaats (ook niet wenselijk) Diploma's worden wel gecontroleerd.
M101	Passende arbeidsvoorwaarden (salaris, functiewaardering)	2,68	BZ:Ja IT: Ja			
M102	Goede arbeidsverhoudingen (OR, vakbond, beoordelingssysteem)	2,8,68	BZ:Ja IT: Ja			
M103	Werk- en vakantieplanning	3	BZ:Ja IT: Deels		Ja	IT: wordt uitbesteed, opnemen in SLA
M104	Reservecapaciteit	3	BZ:Nee IT: Ja		Nee	BZ: Wordt op dit moment aan gewerkt.
M105	Voldoen aan ARBO-wetgeving	2	BZ:Ja IT:Ja			
M106	Bedrijfshulpverlening (BHV)	2	BZ:Ja IT:Ja			
M107	Beveiligingsbewustzijn	6,7,46,47,4 8	BZ: Deels IT:Varieert		Ja	BZ: Beveiligingsbewustzijn op de afdeling goed aanwezig, kamer wordt nooit verlaten zonder deze af te sluiten, documenten slingeren niet rond. Binnenkort wordt een sessie beveiligingsbewustzijn verzorgd.

						IT: Het beveiligingsbewustzijn varieert, afhankelijk van de afdeling. In het algemeen toch vrij laag te noemen, getuige bijvoorbeeld de uitwisseling van login-accounts
M108	Regels t.a.v. aan- en afwezigheid	3	BZ:Ja IT:Ja			
M200	Voldoen aan eisen brandweer, bouwverordening	2	BZ:Ja IT:Ja			
M201	Calamiteitenprogramma, evacuatieplan	2	BZ:Ja IT:Ja			
M202	Regels (m.b.t. brand(preventie))	2,7,8	BZ:Ja IT:Ja			
M300	Passende opleidingen	3,5,45,50	BZ:Ja IT:Ja		Nee	
M301	Functiescheiding	8	BZ:Ja			
M302	Beschreven AO, procedures en werkinstructies	4,5,7,45, 50	BZ:Deels IT:Nee		Nee	BZ: Belangrijkste aanwezig, de rest niet IT: Niet wenselijk
M303	Interne controle, naleven richtlijnen	5,7,45,55,5 6	BZ:Ja IT: Ja			BZ: middels beveiligingsoverleg
M304	Externe controle	7,45	BZ:Ja			Accountant, GBA-audit
M305	Clean Desk/clear screen Policy	7	BZ:Deels IT:Deels		Deels	BZ: Clear Desk niet formeel, wel in de praktijk, formalisering wenselijk. Schermbeveiliging met wachtwoord aanwezig, echter zelf uit te schakelen, hetgeen niet wenselijk is.
A	**Apparatuur**					
A100	Inkoopbeleid alleen kwaliteitsproducten (apparatuur en programmatuur)	11,40,41	IT:Nee		Nee	IT: op basis van inschatting systeembeheerder
A101	Registratie apparatuur (Configuration Manager, Change Management, Problem Management)	10,11,12	IT:Nee		Ja	
A103	Onderhoudscontracten (incl. Storings- en calamiteitenvoorzieningen)	10,11,12,6 6,67	IT:Deels		Nee	IT: Onderhoud voor de AS/400 geregeld. Een keer per jaar systeem check. Daarnaast service director op AS/400 die een probleem direct meldt aan IBM. Voor de servers contract

						met IBM met garanties over termijn waarbinnen wordt gereageerd en ten aanzien van vervanging. Voor de werkplekken is bewust geen contract afgesloten. Daarnaast wordt onderhoud AS/400 uitbesteed aan Uphantis met SLA
A104	Schoonmaakcontracten (incl. Calamiteitenclausules)	11,15	Ja			
A105	Toegangscontrole/procedures tot apparatuurlokaties	9,16,17, 18,20,21,2 2,67,73	Ja		Ja	Afdeling Burgerzaken afgeschermd. Alarm aanwezig, ingeschakeld tussen 20.45 en 06.45. Buiten dat tijdbestek toegankelijk voor medewerkers met sleutel. Daarbuiten kunnen geautoriseerden alarm uitschakelen, met differentiatie in bevoegdheden. Alle werkplekken niet toegankelijk voor publiek, afgesloten met sloten. Serverruimte en patchruimte verder niet toegankelijk voor onbevoegden. De serverruimte heeft brandwerende deuren welke zijn afgesloten middels sleutel, serverruimte uitgerust met brandmelder, bewegingsmelder, blusapparaat, airco. Slechts beperkt aantal personen heeft sleutel. Schoonmakers komen niet in serverruimte. Toegangspasje voor medewerkers BZ zijn zo afgesteld dat zij in serverruimte kunnen komen, niet wenselijk.
A106	Tegengaan van stroomfluctuaties	11,13,66,6 9,70	IT: Ja			IT:UPS
A107	Noodvoorzieningen (gas, water,	11,66,69,7	Nee		Nee	

	elektriciteit)	0,71				
A110	Regels/voorschriften t.a.v. aankoop, afschrijving, installatie en verandering van apparatuur/componenten)	10,11,12,19	IT: Ja			IT: afschrijving server 4 jaar, pc's 3 jaar
A111	Verzekeringen/reserve budget	21,67				
A112	Brandmaatregelen (preventie, detectie, bestrijding)	21,67	Ja			Rookmelders, brandblussers
A113	Reserve apparatuur	10,11,21	IT:Ja			IT: desktops, servers contract
A200	Passende omgevingscondities	11,14	IT:Ja BZ: deels			IT: Airco in serverruimte en klimaatcontrole Locatie BEL: alles accoord, balie wordt afgescheiden van back-office, slot van kluis wordt vervangen en er komt een sleutelkluis Locatie Laren: kluisdeur is standaardsleutel en reserve sleutel is kwijt, hang en sluitwerk is oud, geen brandwerende kasten. Volgend jaar wordt locatie verbouwd, deze zaken meenemen in plannen.
A201	Helpdesk	11	IT:Ja		Ja	IT: Helpdesk aanwezig,
A202	Escalatie-procedures	11	IT: ja BZ: Ja		Ja	Er is een uitwijkcontract, echter deze is marginaal. Daarnaast is er een uitwijkhandboek met noodplan
A203	Aanhouden voorraden reserve-onderdelen	10,11,23				
A204	Dubbele uitvoering	10,11	Nee		Nee	
A300	Installatievoorschriften	11,12,19	??		??	
A302	Documentatie en handleidingen	11,12,19	IT: ja			
P	**Programmatuur**					
P100	Registratie programmatuur (Change management, Problem management)	29	IT:Ja			
P101	Gescheiden ontwikkel-, test- en productieomgevingen	24,28,42	BZ: Ja IT: Ja		Nee	Geen tests nieuwe versies GBA-applicatie, is niet nodig, wel een testomgeving voor AS/400 aanwezig
P102	Versiebeheer	26,29	BZ: Ja		Nee	Onlangs zijn alle updates vanaf december

						2008 geplaatst. Applicatiebeheerder houd dit nu goed in de gaten
P103	Autorisaties en matrices	28,29	BZ: kan beter		Ja	BZ: Er zijn accounts voor externen, deze zijn niet op naam gesteld. Daarnaast is het ww van gebruiker service gelijk aan de inlog
P104	Autorisatie-procedures	28,29	BZ:ja IT:Ja		Nee	BZ: Toewijzing rechten geschiedt door systeembeheer voor de AS/400 welke via BZ een formulier ontvangt na ondertekening leidinggevende. Na autorisatie AS/400 kan BZ zelf zorgdragen voor rechtentoekenning binnen GBA-applicatie Procedure uit-dienst bestaat niet. Procedure autorisaties onlangs vastgesteld en wordt in praktijk ook uitgevoerd
P105	Toegangscontrole/procedures	28,29	IT: Deels		Ja	IT: Op het moment bestaan zowel voor Novell als de AS/400 geen verplichte wijzigingstermijn voor wachtwoorden. Voor de GBA-applicatie staat een termijn van 60 dagen. Het minimaal aantal karakters is 6. Herhaling van laatste wachtwoord(en) niet toegestaan. Blokkering na een aantal pogingen, blokkering is altijd hard. Zie ook gedoogpunt bij audit.
P106	Back-up restore voorzieningen	25,30	BZ:ja IT:ja		Nee	BZ: geregeld verder geen bemoeienis mee IT: 9 november wordt back up en restore getest. Medewerkers van BZ worden hierbij betrokken. Back up tapes worden

						op gemeentewerf bewaard en dagelijks weggebracht. Vanaf heden wordt er een administratie bijgehouden van het maken van de back up
P107	Virusprotectie	25,30,43	IT: Ja			Controle op werkplek, server en e-mail middels specialistische software. Deze leest alle mail.
P108	Programmadocumentatie	27				
P200	Test- en acceptatieprocedures	24	IT:Ja			
P203	Installatieprocedures	24				
P400	Regels t.a.v. privé gebruik programmatuur	31,32	BZ: niet bekend IT: geen regels		Ja	
P401	Regels t.a.v. gebruik privé-programmatuur	31,32	BZ: niet bekend IT: geen regels		Ja	IT: zal gaan verdwijnen
G	**Gegevensdragers**					
G100	IT stuurgroep c.q. -planningsgroep	51	N.v.t.			
G101	Registratie gegevens(dragers)	35	Ja		Ja	BZ: Applicatiebeheerder houdt administratie bij
G102	Procedure omgang met en vertrouwelijke afvoer van gegevens(dragers) (papier, (harde) schijven etc)	35,36	BZ: Ja		Nee	BZ: Procedure is vernieuwd en bevindt zich in beveiligingshandboek
G104	Backup/restore faciliteiten	44	IT:Ja			IT: 9 november volgt een test
G105	Controle op integriteit	37,38	BZ: Ja		Nee	Zie procedure
G106	Controle op geautoriseerd gebruik	39	BZ: Ja		Nee	Zie procedure
O	**Organisatie**					
O100	Verdeling taken, bevoegdheden en verantwoordelijkheden	51,52	Ja		Ja	Formeel is er niets geregeld, hiervoor wordt een document opgesteld
O101	Gedragscodes gebruikersorganisatie	53	BZ:deels IT: heel beperkt		Ja	BZ: Afspraken of procedures. Een internet/e-mail protocol bestaat niet. Thuiswerken nu nog niet, in de toekomst wel, maar niet voor de GBA-applicatie
O102	Handboeken, systeemdocumentatie,procedures, werkinstructies	54	BZ: Ja		Nee	Handboeken IZRM aanwezig

O200	Geformaliseerd systeembeheerbeleid	59	IT: Ja		Nee	IT: uitbesteed aan Uphantis
O201	Procedures beheersorganisatie	60,61	BZ: Ja		Nee	
O202	(Periodieke) controle/inspecties	62	BZ: Ja		Nee	
O203	Projectmanagement systeemontwikkeling	63				
O204	Richtlijnen ontwikkeling en gebruik tools/methodieken systeemontwikkeling	64,65	N.v.t.			Systeemontwikkeling vindt niet in-house plaats.
D	**Diensten**					
D100	Ballotage nieuwe leveranciers (continuïteit, betrouwbaarheid etc)	74,75,84,85,86,87	IT: Niet echt		Ja	IT: is zelf verantwoordelijk voor het afsluiten van contracten. IT geeft aan met een aantal leveranciers om de tafel te gaan zitten. Uit de offertes wordt een selectie gemaakt en wordt een leverancier aangewezen
D101	Bankgaranties	74				Hangt samen met D100
D102	Leveringsvoorwaarden	74,75,76,77,78,87				Hangt samen met D100
D103	Contractuele afspraken (o.a. schadeclaims)	74,76,77,78,79,80,83,90,91				Hangt samen met D100
D104	Regelen eigendomsverhoudingen	75,77,78				Hangt samen met D100
D105	Uitwijkcontracten, -procedures	80,81,82	Deels		Nee	Jaarlijkse test bij IBM te Almere en daarnaast uitwijkcontract voor AS/400. Uitwijkplan bestaat. Uitwijk is niet volledig geregeld, alleen voor GBA.
D106	Escrow-overeenkomsten	94				Hangt samen met D100
D108	Contractmanagement	57,74,75,76				Hangt samen met D100
D200	Service Level Agreement, met concrete afspraken over procedures en handelwijzen	57				IT: SLA's worden ingevoerd.
D201	Service Level rapportage	57				Middels vragenlijst (interne audit)
D202	Dossier afspraken en procedures	88,89				Hangt samen met D100
D204	Gecertificeerde leveranciers	85,86,88,89				Hangt samen met D100
D205	Boeteclausules, schadeclaims	76,79,81,8				Hangt samen met D100

		3,87,90,91, 92,93,94,9 5				
D206	Aansprakelijkheid	76,79,81,8 3,87,90,91, 92,93,94,9 5				Hangt samen met D100

Prioriteitenstelling nog te treffen maatregelen

Uit de bovenstaande tabel is af te leiden welke maatregelen nog getroffen dienen te worden. Aangezien niet alle maatregelen tegelijkertijd kunnen worden geïmplementeerd dient een keuze te worden gemaakt. Daartoe wordt in de volgende tabel een prioritering aangegeven

Maatregelen	Prioriteit		
	H	M	L
Formaliseren Clean Desk Policy	X		
Opstellen documentatie en handleidingen apparatuur		X	
Autorisaties externen aanpassen	X		
Procedure autorisaties uit dienst formaliseren		X	
Wachtwoord Service aanpassen	X		
Opstellen regels ten aanzien van privé gebruik zakelijke programmatuur en gebruik privé programmatuur in zakelijke omgeving			X
Schermbeveiliging instellen bij verlaten werkplek	X		
Opstellen gedragscodes gebruikersorganisatie	X		
Realisatie geformaliseerd systeembeheerbeleid		X	
Formaliseren procedures inhuur diensten		X	
Beveilingsbewustzijn vergroten (vast punt op agenda werkoverleg, onderdeel van functioneringsgesprek	X		
Toegangspasjes voor serverruimte aanpassen	X		
Uitwijk beter regelen (uitgebreider)	X		
Verdeling Taken, verantwoordelijkheden en bevoegdheden	X		
Locatie BEL, balie, slot kluis, sleutelkluis en ramen			
Locatie Laren, zie A200 kluissleutel, lage balie, geen brandwerende kasten	X		

Opgemerkt moet worden dat de maatregelen getroffen moeten worden in samenhang met elkaar en de reeds getroffen maatregelen.

Onderstaande tabel geeft aan wat de verwachte doorlooptijd en het verwachte capaciteitsbeslag van het implementeren van de gewenste maatregelen zal zijn. Daarnaast wordt aangegeven wie verantwoordelijk is voor de implementatie.

Maatregel	Doorlooptijd	Capaciteitsbeslag	Verantwoordelijk
Formaliseren Clean Desk Policy	6 maanden	2 uur per week	Team I&A
Opstellen documentatie en handleidingen apparatuur	2 maanden	2 uur per week	Team I&A
Autorisaties externen aanpassen	1 week	4 uur	Applicatiebeheerder GBA
Procedure autorisaties uit dienst formaliseren	2 maanden	16 uur	Team I&A, team P&O, alle overige afdelingen
Wachtwoord Service aanpassen	1 week	2 uur	Team I&A
Opstellen regels ten aanzien van privé gebruik zakelijke programmatuur en gebruik privé programmatuur in zakelijke omgeving	2 maanden	16 uur	Team I&A i.s.m. overige afdelingen
Schermbeveiliging instellen bij verlaten werkplek	1 week	4 uur	Team I&A en overige afdelingen
Opstellen gedragscodes gebruikersorganisatie	6 maanden	2 uur per week	Team I&A en overige afdelingen
Realisatie geformaliseerd systeembeheerbeleid	6 maanden	2 uur per week	Team I&A
Formaliseren procedures inhuur diensten	4 maanden	60 uur	Juridische zaken, inkoop en I&A
Beveilingsbewustzijn vergroten (vast punt op agenda werkoverleg, onderdeel van functioneringsgesprek	1 maand	2 uur	Beveiligingsfunctionaris
Toegangspasje voor serverruimte aanpassen	1 maand	2 uur	Afdelingmanager Publiek, Vergunningverlening en Handhaving
Uitwijk beter regelen	6 maanden	Onbekend	Team I&A, Team BZ
Verdeling Taken, verantwoordelijkheden en bevoegdheden	1 maand	4 uur	Beveiligingsfunctionaris
Locatie Laren, zie A 200, bij verbouwing kritisch op alle zaken letten, kluissleutel, lage balie, geen brandwerende kasten	6 maanden	Onbekend	Team, I&A, gebouwenbeheer, Team BZ en Beveiligingsfunctionaris

Gezien het beslag dat het hierboven beschreven stelsel op de afdeling I&A legt, is besloten eerst de maatregelen met prioriteit Hoog te implementeren. Deze maatregelen kunnen gelijktijdig worden geïmplementeerd.

Bij een startdatum van 1 november 2009 zijn deze maatregelen dus gerealiseerd op 1 mei 2010, waarna de overige maatregelen kunnen worden getroffen in de periode daarna. Ook hier geldt dat maatregelen simultaan kunnen worden geïmplementeerd, hetgeen impliceert dat op 1 mei 2010 alle maatregelen zijn getroffen.

Bijlage

Typering en waardering proces

Typering	Waardering
Kritisch Strategisch	In relatie tot de doelstellingen van de gemeente speelt het proces een primaire rol. Het hoort bij de primaire taken waarop de gemeente direct wordt aangesproken. De gemeente ontleent haar bestaansrecht aan het uitvoeren van deze taken. *Dit is een proces wat essentieel is voor de gemeente, bijvoorbeeld een proces waar de gemeente voor opgericht is of een proces dat een essentiële bijdrage levert aan het bereiken van de strategische doelen van de gemeente.*
Strategisch	Het proces kan als strategisch worden getypeerd als het een directe relatie heeft naar het tot stand brengen van de noodzakelijke voorwaarden om de diensten/producten te kunnen voortbrengen. Een aanzienlijk deel van het te besteden budget komt ten goede van dit proces. *Het proces is geen onderdeel van de missie, maar wel een extern zichtbaar product. De buitenwereld zal de gemeente mede afrekenen op de kwaliteit van dit proces*
Ondersteunend	Er is slechts sprake van een indirecte relatie met de hoofdactiviteiten van de gemeente. Het ontbreken echter van het bijdragende proces heeft binnen het primaire proces effectiviteits- en efficiency verliezen tot gevolg. *Het proces staat niet in de missie van de gemeente, maar is wel een belangrijke voorwaarde om de missie te kunnen uitvoeren.* *Voorbeeld: de gemeente is er niet voor de urenadministratie of het post archief, maar zonder deze twee processen wordt het wel moeilijker de strategische processen uit te voeren, zelfs al ziet de buitenwereld er niets van.*
Overhead	Er is geen relatie met primaire proces. Voorbeeld: activiteiten die moeten worden uitgevoerd zonder direct een wezenlijke bijdrage te leveren aan producten/diensten.

Typering en waardering informatiesysteem

Typering	Waardering
Vitaal	Het uitvoeren van de bedrijfsprocessen en/of het tot stand brengen van producten/diensten is nagenoeg onmogelijk zonder de inzet van informatiesystemen. De inzet van informatiesystemen in van essentieel belang voor een goede uitvoering van het bedrijfsproces. *Voorbeeld: de balans opmaken zonder boekhoudpakket kan echt niet, omdat noodzakelijke informatie in het pakket is opgeslagen. Het is volstrekt onmogelijk de activiteiten uit te voeren zonder het informatiesysteem.*
Nuttig	Het informatiesysteem levert een belangrijke bijdrage aan de activiteiten binnen het proces en/of de voortbrenging van producten/diensten. Slechts met grote, onevenredige inspanning is voortzetting van het proces mogelijk. Inzet van het informatiesysteem heeft een positief effect op de doelmatigheid en doeltreffendheid van de gemeente. *Zonder het informatiesysteem zouden de activiteiten alleen met veel extra werk uitgevoerd kunnen worden.*
Ondersteunend	Het informatiesysteem biedt ondersteuning bij de activiteiten binnen het bedrijfsproces en is handig om te hebben. *Voorbeeld: PowerPoint is handig om een presentatie te maken, maar als dat er niet is kan je zonder veel extra moeite met Word een aantal sheets maken.*
Geen relatie	Het informatiesysteem wordt niet gebruikt binnen het betreffende proces of de inzet van het informatiesysteem is vruchteloos, onbruikbaar of zinloos.

Beschikbaarheid: Met beschikbaarheid wordt bedoeld, de ongestoorde voortgang van de informatievoorziening evenals het treffen van maatregelen waardoor de kansen op en/of de gevolgen van calamiteiten worden verminderd.

Classificatie beschikbaarheideisen

Classificatie	Omschrijving
Maatregelen	Zie bewerkersovereenkomst BEL en Uphantis; Er is een back up en restore procedure vastgesteld en wordt jaarlijks beproefd; Er is een uitwijkcontract en uitwijkprocedure + noodplan; Er is een incidentenregistratie en incidentenprocedure vastgesteld en wordt nageleefd; Er is een SLA opgesteld tussen BEL Combinatie en Uphantis met daarin eisen ten aanzien beschikbaarheid, deze worden ook geëvalueerd. Is op dit moment nog niet gedaan aangezien Uphantis sinds 1 november 2009 bewerker is)
Wenselijk	Een enkele keer uitval is aanvaardbaar. *Na een uitval van een week kan de achterstand worden ingehaald naast het gewone werk, zonder dat dit een zware extra belasting voor de medewerkers betekent.*
Belangrijk	Nauwelijks uitval gedurende de operationele tijd; *Na een uitval van een dag kan de achterstand met de nodige extra inspanningen worden ingehaald, zonder dat dit onoverkomelijke overlast voor externe partijen oplevert.*
Essentieel	Slechts in zeldzame, uitzonderlijke gevallen niet operationeel

Exclusiviteit: Met exclusiviteit wordt bedoeld, dat de informatie vertrouwelijk is en uitsluitend beschikbaar is voor een gedefinieerde gebruiker / groep van gebruikers in verband met het verrichten van tevoren vastgelegde en goedgekeurde handelingen met de informatie.

Classificatie exclusiviteiteisen

Classificatie	Omschrijving
Maatregelen	Er wordt gewerkt met bevoegdheidsprofielen; Autorisatieprocedure is onlangs aangescherpt en wordt gecontroleerd; Er worden alleen vakbekwame medewerkers aangenomen; Er is jaarlijks een presentatie omtrent het beveiligingsbeleid; Beveiliging is standaard onderdeel van werkoverleg en functioneringsgesprekken; Er is een logische toegangsbeveiliging; Er is een procedure onrechtmatige kennisname vastgesteld en wordt nageleefd; Bewerkers worden intern geaudit; Alle medewerkers hebben een geheimhoudingsverklaring getekend; Het GBA systeem beschikt over een adequate toegangsbeveiliging middels wachtwoorden;
Wenselijk	Afgeschermd, gegevens zijn alleen ter inzage voor een bepaalde groep. Beperkte schade als gegevens ter beschikking komen van ongeautoriseerden.

	Norm: er mag nooit informatie ter beschikking komen van gebruikers waarvoor deze niet bevoegd zijn!
Belangrijk	Cruciaal, gegevens alleen toegankelijk voor direct betrokkenen. Aanzienlijke mate van schade als gegevens uitlekken.
Essentieel	Dwingend, belangen van de gemeente of externe partijen worden ernstig geschaad als iemand toegang krijgt zonder dat daar toestemming voor is. Zowel financiële schade als imagoschade.

Integriteit: Met integriteit wordt bedoeld dat de informatie in overeenstemming is met het afgebeelde deel van de realiteit en dat niets ten onrechte is achtergehouden of verdwenen, kortom de juistheid, volledigheid en tijdigheid van gegevens.

Classificatie Integriteiteisen

Criterium	Omschrijving
Maatregelen	Er is een procedure integriteit opgesteld met daarin waarborgen voor de integriteit; Er is een kwaliteitsmodule, welke real-time meedraait, alle mutaties worden direct gecontroleerd; Er vindt handmatige controle plaats van alle mutaties; Zie verder procedure 24 (Integriteit)
Wenselijk	Actief, proces tolereert enkele fouten. *Voorbeeld: Urenadministratie. De grote lijnen moeten juist zijn, maar een enkel uur gemaakt in week 46 en geboekt in week 47 heeft geen consequenties voor het bedrijfsproces.*
Belangrijk	Detecteerbaar, een zeer beperkt aantal fouten is toegestaan. Fouten zullen worden herkend en hersteld, maar wel ten koste van verloren tijd en wellicht beperkte kosten. *Voorbeeld: een foute verwijzing in het interne telefoonboek betekent verloren tijd, maar is eenvoudig te herkennen en te corrigeren. Of een verkeerde postcode bij contactpersoon of het boeken van uren op een verkeerde projectcode.*
Essentieel	Onontbeerlijk, proces vereist foutloze informatie. *Niet-integere informatie veroorzaakt grote schade: kans op grote fraude, kans op onjuiste beslissingen met financiële consequenties en/of imagoschade.*